

Stadsbyggnadsförvaltningen
Tjänsteskrivelse till gatu- och samhällsmiljönämnden

Datum:
2023-11-20

Diarienummer:
GSN-2023-02822

Handläggare:
Annila Bexelius, Martin Larsson

Gemensam beredning av Handlingsplan för vattenprogrammet 2024-2026

Förslag till beslut

Gatu- och samhällsmiljönämnden beslutar

1. **att** ställa sig bakom förslaget till Handlingsplan för vattenprogrammet 2024 – 2026, enligt **bilaga 1**.

Ärendet

Uppsala kommun har ett Vattenprogram med tillhörande handlingsplan antaget i kommunfullmäktige 1 mars 2021 (§ 51). I samband med 2022 års uppföljning av program och handlingsplaner beslutade kommunfullmäktige att ge stadsbyggnadsförvaltningen i uppdrag att ta fram en ny handlingsplan för Vattenprogrammet. Bakgrunden till revideringen är att tiden för åtgärdernas genomförande löpt ut. Det finns därmed ett behov av att formulera nya åtgärder för fortsatt måluppfyllelse av Vattenprogrammet, eftersom arbetet med förbättrad vattenkvalitet är långsiktigt och kontinuerligt.

Beredning

Handlingsplanen till vattenprogrammet har tagits fram genom samlad beredning mellan stadsbyggnadsförvaltningen, miljöförvaltningen, räddningstjänsten samt Uppsala Vatten och Avfall AB.

Ärendet har inga konsekvenser sett ur perspektiven för barn eller jämställdhet. Näringslivsperspektivet har beaktats och flera av åtgärderna syftar till att utveckla underlag eller ge tydligare vägledning som direkt eller indirekt riktar sig mot delar av näringslivet.

Föredragning

Vattenprogrammet berör flera sektorer i samhället, som regleras i olika lagstiftningar. Åtgärder för vatten innebär ett omfattande organisatoriskt, tekniskt, finansiellt och juridiskt arbete. Handlingsplanen till vattenprogrammet ger en samlad bild av vilka åtgärder som behövs för att programområdet ska utvecklas i linje med gällande mål. Handlingsplanen förtydligar också nämnders och bolagsstyrelsers ansvar och delaktighet i genomförandet av åtgärderna. I den tidigare handlingsplanen fanns en åtgärd om att ta fram en separat handlingsplan för dagvatten. De insatser som identifierades kopplade till dagvatten har i stället inarbetats i denna handlingsplan.

En prioritering och tidssättning av åtgärder har gjorts utifrån förväntad effekt och bedömning av verksamheternas resurser för genomförandet. Några åtgärder har funnits med i tidigare version av handlingsplanen men har nu setts över, fått en ny genomförandetid och i vissa fall en justerad formulering. Dessa är markerade i handlingsplanen.

Handlingsplanens åtgärder har också anpassats efter ny styrning på nationell och regional nivå så som Åtgärdsprogram för vatten 2022–2027 från Vattenmyndigheten för Norra Östersjön och den Regionala vattenförsörjningsplanen för Uppsala län.

Åtgärder kopplade till vattenarbetet som framför allt avser klimatanpassning, så som översvämningsproblematik, är inte inkluderade i handlingsplanen. Klimatanpassning ingår i Miljö- och klimatprogrammets övergripande mål Klimatanpassat Uppsala och hanteras inom kommunens översiktsplanering.

För uppföljning av vattenprogrammets målområden pekas fyra indikatorer ut i handlingsplanen. Dessa bygger på indikatorerna för Mål 6 i Agenda 2030 - säkerställa tillgången till och en hållbar förvaltning av vatten och sanitet för alla:

- vattentäkter med skyddsområde, andel (procent)
- sjöar med god ekologisk status, andel (procent)
- vattendrag med god ekologisk status, andel (procent)
- grundvattenförekomster med god kemisk och kvantitativ status, andel (procent).

Ekonomiska konsekvenser

Handlingsplanens åtgärder finansieras av respektive verksamhet som är utpekad som samordnande eller delansvarig för åtgärden. Majoriteten av åtgärderna kräver endast personella resurser i form av arbetstid eller har sedan tidigare avsatta medel inom respektive nämnd eller bolags budget. Resursåtgången är avstämd med respektive verksamhet.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse daterad 20 november 2023
- Bilaga 1, Handlingsplan för vattenprogrammet

Stadsbyggnadsförvaltningen

Anna Axelsson
Biträdande stadsbyggnadsdirektör

Aktiverande styrdokument Datum:
2023-11-06Diarienummer:
KSN-2023-01966Beslutsfattare:
KommunstyrelsenDokumentansvarig:
Avdelningschef strategisk planering

Handlingsplan för vattenprogrammet, 2024–2026

Översiktsplan

Mål och budget

Verksamhetsplaner och affärsplaner

Program

Handlingsplaner och övriga planer

Inledning

Denna handlingsplan förtydligar Vattenprogrammets implementering, genomförande av målsättningar och åtgärder samt uppföljning av dessa.

Syfte

Handlingsplanen ger en samlad bild av vilka åtgärder som behövs för att uppfylla målen i Vattenprogrammet. Den förtydligar nämnders och bolagsstyrelsers ansvar och roller för att genomföra programmets måluppfyllelse i relation till deras respektive reglemente och ägardirektiv. Den fokuserar på åtgärder som tydliggör ambitionsnivån och visar på nödvändiga förändringar. Åtgärderna underlättar för nämnder och bolagsstyrelser att identifiera sina delar av ett programområde och integrera det i sin verksamhets- och affärsplanering. På så sätt har handlingsplanen en tydlig styrande effekt och kan ge snabbare måluppfyllelse.

Omfattning

Handlingsplanen gäller under perioden 2024–2026 och riktar sig till hela kommunkoncernen. De nämnder och bolag som har utpekat ansvar som samordnare eller deltagande för en eller flera åtgärder är kommunstyrelsen (KS), plan- och byggnadsnämnden (PBN), gatu- och samhällsbyggnadsnämnden (GSN), miljö- och hälsoskyddsnämnden (MHN), räddningsnämnden (RÄN) och Uppsala Vatten och Avfall AB (UVAB). Åtgärderna kopplar mot samtliga målområden i Vattenprogrammet och en prioritering utifrån förväntad effekt har gjorts där högst prioriterade åtgärder ska genomföras först. Handlingsplanen innefattar inte åtgärder för klimatanpassning (översvämning på grund av skyfall eller höga flöden) utan dessa åtgärder hanteras i andra styrdokument. Klimatanpassning hanteras i Miljö- och klimatprogrammets övergripande mål Klimatanpassat Uppsala samt inom kommunens översiktsplan.

Kommunens arbete med vattenfrågor styrs av flera regionala och nationella mål och åtgärdsprogram. De mest relevanta är Förvaltningsplan och åtgärdsprogram för Norra Östersjöns vattendistrikt och Regional vattenförsörjningsplan för Uppsala län.

För de vattendrag där lokala åtgärdsunderlag har tagits fram finns ett kontinuerligt arbete med genomförande av åtgärdsförslagen. Åtgärdsförslagen ingår inte i handlingsplanen då det är ett omfattande material och arbetet bedrivs i den ordinarie verksamheten. Generella åtgärder som syftar till att utveckla arbetssätt för implementering av åtgärdsförslag ingår däremot.

Ansvar, genomförande och spridning

Kommunstyrelsen ansvarar för att samordna handlingsplanen i kommunkoncernen. Åtgärder som kräver finansiering utanför befintlig budgetram används av respektive nämnd eller styrelse som underlag i kommunens mål- och budgetprocess.

För respektive åtgärd finns en ansvarig nämnd utpekad för att driva och samordna arbetet. Det finns även ett utpekat delansvar som innebär att nämnden deltar i genomförandet av åtgärden. Deltagandet anpassas efter nämndens ansvarsområde och rådighet och kan ske antingen som aktiv part, genom att tillhandahålla underlag

eller deltaga i referensgrupp. Årtal som anges är det år som åtgärden planeras vara genomförd.

Målen åtgärder, indikatorer samt ansvariga

Målområde 1 Levande sjöar och vattendrag

Mål 1A – Förbättrad vattenkvalitet: Uppnå god status i sjöar och vattendrag

Mål 1B – Ökad biologisk mångfald

Åtgärder

Åtgärd	Samordnare	Delansvarig	Årtal**
Utföra provtagning av PFAS (per- och polyfluorerade alkylsubstanser) i fisk.	MHN		2024
Undersöka förutsättningarna för att nyttogöra kalken från kommunens vattenavhårdning i syfte att reducera fosforbelastningen med låg klimatpåverkan.	KS	GSN, UVAB	2024
Ta fram skrivningar om miljö kvalitetsnormer (MKN) för stadsutvecklingsprojekt (och kopplingar till lokala åtgärdsförslag i de fall det finns framtagna).	PBN	KS, UVAB, GSN	2024
Revidera underlag till lokalt åtgärdsarbete Fyrisåns huvudfåra.	KS	GSN, MHN, UVAB, PBN	2024
Systematiskt prioritera och följa upp åtgärdsförslag i de framtagna lokala åtgärdsunderlagen för att förbättra status i kommunens ytvattenförekomster.	KS	PBN, GSN, UVAB	2025
Utveckla arbetssätt och rutiner för att implementera åtgärdsförslagen från de lokala åtgärdsunderlagen i detaljplaner.	PBN	UVAB, KS, GSN	2025
Utreda möjligheterna att avskilja PFAS genom borttagning av skum vid Kvarnfallet och Islandsfallet i Fyrisån.	GSN		2025
Utveckla Vattenportalen som ett internt handläggarstöd och extern informationsplattform för att innefatta grundvatten, ytvatten och dagvatten.	PBN	KS, GSN, UVAB	2026*
Utföra tillsyn av båtuppläggningsplatser, med fokus på koppar och tributyltenn för att bland annat minska skador på vattenlevande djur.	MHN		2024-2026*
Ta fram underlag till lokalt åtgärdsarbete Björklingeån, Jumkilsån, Sävaån och Olandsån.	KS	GSN, MHN, UVAB	2024-2026*

* Åtgärd har funnits med i tidigare version av handlingsplan men kan vara delvis omformulerad.

** Årtal då åtgärden planeras vara genomförd.

Målområde 2 Rent grundvatten

Mål 2A – Uppnå god status i grundvatten

Åtgärder

Åtgärd	Samordnare	Delansvarig	Årtal**
Ta fram en åtgärdsplan för sedan tidigare bebyggda områden utifrån Strategi för markanvändning inom Uppsala- och Vattholmaåsarnas tillrinningsområde ur grundvattensynpunkt.	KS	GSN, UVAB	2024*
Komplettera känslighetskartan med Lagga i Knivsta kommun. Området tillhör tillrinningsområdet för Uppsala- och Vattholmaåsarna (dricksvattentäkten) men saknar känslighetsklassning.	KS	UVAB	2024
Samordna och utveckla vägledning för praktisk tillämpning av Riktlinje för markanvändning inom Uppsala- och Vattholmaåsarnas tillrinningsområde. Vägledning tillgängliggörs genom Vattenportalen.	KS	PBN, GSN, UVAB	2025
Ta fram en släckvattenplan eller motsvarande vägledning för att minimera påverkan från förorenat släckvatten på kommunens dricksvattentäkt.	KS	PBN, GSN, UVAB, RÄN	2025
Ta fram en brandvattenplan med strategier och geografiska avvägningar för en långsiktig och resurseffektiv brandvattenförsörjning.	KS	RÄN, UVAB, PBN	2025
Inventera verksamheter och förorenade områden inom utvalda områden utifrån Känslighetskartans zoner för att ta fram underlag till projektinriktad tillsyn.	MHN		2025

* Åtgärd har funnits med i tidigare version av handlingsplan men kan vara delvis omformulerad.

** Årtal då åtgärden planeras vara genomförd.

Målområde 3 Nederbörd som skördas

Mål 3A – Hushållning med vattenresurser

Åtgärder

Åtgärd	Samordnare	Delansvarig	Årtal**
Genomföra en informationskampanj kring vattenbesparande åtgärder och möjligheter med tekniskt vatten, externt till konsulter, byggherrar, fastighetsägare och internt inom kommunkoncernen.	UVAB	GSN, KS	2024
Kartlägga möjliga vattenbesparingar inom kommunens egna verksamheter och fastigheter.	UVAB	KS, GSN	2025

* Åtgärd har funnits med i tidigare version av handlingsplan men kan vara delvis omformulerad.

** Årtal då åtgärden planeras vara genomförd.

Målområde 4 Dagvatten

Mål 4A – En hållbar dagvattenhantering

Åtgärder

Åtgärd	Samordnare	Delansvarig	Årtal**
Färdigställa handledning för markavvattning.	UVAB	PBN, KS, GSN	2024
Uppdatera riktlinjer för dagvatten på kvartersmark.	UVAB	PBN, MHN	2024*
Färdigställa riktlinje för dagvatten allmän plats.	GSN	UVAB, PBN, MHN	2024
Ta fram principer för samordning av ledningar och grön dagvattenhantering till trädhandbok och tekniska handböcker.	GSN	UVAB	2025
Göra en översyn av teknisk handbok kopplat till materialval som påverkar till exempel dagvattenreningsanläggningar.	GSN, UVAB		2025
Ta fram systemhandlingar för två dagvattendammar enligt dagvattenplanen.	UVAB	KS, GSN, PBN	2025
Samla och tillgängliggöra information och styrdokument kring dagvattenhantering, samordnas med Vattenportalen. Informationskampanj externt till konsulter, byggherrar, fastighetsägare och internt inom kommunkoncernen.	UVAB	GSN, KS, PBN	2026

* Åtgärd har funnits med i tidigare version av handlingsplan men kan vara delvis omformulerad.

** Årtal då åtgärden planeras vara genomförd.

Indikatorer (samtliga målområden)

- Vattentäkter med skyddsområde, andel (procent)
- Sjöar med god ekologisk status, andel (procent)
- Vattendrag med god ekologisk status, andel (procent)
- Grundvattenförekomster med god kemisk och kvantitativ status, andel (procent)

Utgångsläge

Mål 6 Rent vatten och sanitet	
<i>Säkerställa tillgången till och en hållbar förvaltning av vatten och sanitet för alla.</i>	
0	2021
Vattentäkter med vattenskyddsområde, andel (%)	86.7
Sjöar med god ekologisk status, andel (%)	22.7
Vattendrag med god ekologisk status, andel (%)	8.8
Grundvattenförekomster med god kemisk och kvantitativ status, andel (%)	86.8

Källa: Nationella nyckeltal för Agenda 2030 se Kommunens Mål och Budget.

Uppföljning

Kommunstyrelsen är ansvarig för handlingsplanen och har därmed det övergripande ansvaret för uppföljning och utvärdering av handlingsplanen. Alla nämnder och bolagsstyrelser ska årligen redovisa resultatet av sitt arbete med att uppfylla de uppställda målen till kommunstyrelsen. Kommunstyrelsen följer upp program och handlingsplan i ordinarie programuppföljning. Kommunstyrelsen kan sedan revidera handlingsplanen vid behov. Revidering ska ske genom gemensam beredning.

Handlingsplanen är också ett underlag för årlig rapportering till Vattenmyndigheten avseende hur Uppsala kommun vidtar åtgärder i syfte att uppnå god status i yt- och grundvattenförekomster.

Relaterade dokument

- Vattenprogram för Uppsala kommun
- Miljö- och klimatprogram för Uppsala kommun

Handlingsplan till vattenprogrammet

Johanna Andersson, Paola Ponzio

Strategisk planering, SBF

2023-12-13

Samhällsbyggnadsärende, presentationsmaterial

Bakgrund

Vattenprogrammet med tillhörande handlingsplan antogs i KF 2021.

Beslut om framtagande av ny handlingsplan togs i kommunstyrelsen i samband med 2022 års programuppföljning - genomförandetiden har löpt ut och det finns behov av nya åtgärder.

Tidigare fanns det en åtgärd att ta fram separat handlingsplan för dagvatten, dagvattenåtgärder har i stället inarbetats i vattenprogrammets handlingsplan.

Ny styrning på nationell och regional nivå.

- Ny förvaltningsplan och åtgärdsprogram för Norra Östersjöns vattendistrikt, 2022-2027
- Regional vattenförsörjningsplan för Uppsala län, december 2021

Process för framtagande och förankring

Gemensam tjänstemannaberedning:

Arbetet har drivits från Strategisk planering på SBF.

Övriga deltagare från SBF har varit Plan, GPN och till viss del MEX.
Miljöförvaltningen, Uppsala vatten och Räddningstjänsten har varit delaktiga.

Förankring hos respektive chef har skett genom deltagande tjänstepersoner.

Förankring har skett i SBF:s styrgrupp och UVL Samhällsbyggnad

Gemensam politisk beredning:

- Gemensam beredning med berörda nämnder via förankringsturné
- Beslut om antagande av handlingsplanen i Kommunstyrelsen

Tidplan för gemensam beredning

28/11	KSAU
29/11	MHN
12/12	UVAB (ledningsgrupp)
13/12	RÄN, PBN, GSN
14/12	UVAB (styrelsen)
X/X	KS för beslut

Avgränsning

Avgränsning mot lokala åtgärdsunderlag
(åtgärdsförslag för att uppnå miljökvalitetsnormer i
vattenförekomster)

Avgränsning mot andra styrdokument

- Miljö- och klimatprogrammets målområde
Klimatanpassat Uppsala
- Översiktsplan
- VA-plan
- Vattentjänstplan

Åtgärder

Åtgärder utifrån respektive målområde

- Levande sjöar och vattendrag (10 åtgärder)
- Rent grundvatten (6 åtgärder)
- Nederbörd som skördas (2 åtgärder)
- Dagvatten (7 åtgärder)

Prioritering och tidssättning av åtgärder har skett utifrån förväntad effekt och bedömning av verksamheternas resurser för genomförande.

Samordning och ansvar för respektive åtgärd är fördelat mellan nämnderna och VA-bolaget. Berörda parter är KS, GSN, PBN, RÄN, MHN och UVAB.

Åtgärder GSN

Målområde	Samordnare	Delansvarig	Årtal**
Levande sjöar och vattendrag			
Undersöka förutsättningarna för att nyttiggöra kalken från kommunens vattenavhårdning i syfte att reducera fosforbelastningen med låg klimatpåverkan.	KS	GSN , UVAB	2024
Ta fram skrivningar om miljö kvalitetsnormer (MKN) för stadsutvecklingsprojekt (och kopplingar till lokala åtgärdsförslag i de fall det finns framtagna).	PBN	KS, UVAB, GSN	2024
Revidera underlag till lokalt åtgärdsarbete Fyrisåns huvudfåra.	KS	GSN , MHN, UVAB, PBN	2024
Systematiskt prioritera och följa upp åtgärdsförslag i de framtagna lokala åtgärdsunderlagen för att förbättra status i kommunens ytvattenförekomster.	KS	PBN, GSN , UVAB	2025
Utveckla arbetssätt och rutiner för att implementera åtgärdsförslagen från de lokala åtgärdsunderlagen i detaljplaner.	PBN	UVAB, KS, GSN	2025
Utreda möjligheterna att avskilja PFAS genom borttagning av skum vid Kvarnfallet och Islandsfallet i Fyrisån.	GSN		2025
Utveckla Vattenportalen som ett internt handläggarstöd och extern informationsplattform för att innefatta grundvatten, ytvatten och dagvatten.	PBN	KS, GSN , UVAB	2026*
Ta fram underlag till lokalt åtgärdsarbete Björklingeån, Jumkilsån, Sävaån och Olandsån.	KS	GSN , MHN, UVAB	2024– 2026*

Målområde	Samordnare	Delansvarig	Årtal**
Rent grundvatten			
Ta fram en åtgärdsplan för sedan tidigare bebyggda områden utifrån "Strategi för markanvändning inom Uppsala- och Vattholmaåsarnas tillrinningsområde ur grundvattensynpunkt".	KS	GSN , UVAB	2024*
Samordna och utveckla vägledning för praktisk tillämpning av Riktlinje för markanvändning inom Uppsala- och Vattholmaåsarnas tillrinningsområde. Vägledning tillgängliggörs genom Vattenportalen.	KS	PBN, GSN , UVAB	2025
Ta fram en släckvattenplan eller motsvarande vägledning för att minimera påverkan från förorenat släckvatten på kommunens dricksvattentäkt.	KS	PBN, GSN , UVAB, RÄN	2025

Målområde Nederbörd som skördas	Samordna re	Delansvari g	Årtal**
Genomföra en informationskampanj kring vattenbesparande åtgärder och möjligheter med tekniskt vatten, externt till konsulter, byggherrar, fastighetsägare och internt inom kommunkoncernen.	UVAB	GSN , KS	2024
Kartlägga möjliga vattenbesparingar inom kommunens egna verksamheter och fastigheter.	UVAB	KS, GSN	2025

Målområde Dagvatten	Samordna re	Delansvari g	Årtal**
Färdigställa handledning för markavvattning.	UVAB	PBN, KS, GSN	2024
Färdigställa riktlinje för dagvatten allmän plats.	GSN	UVAB, PBN, MHN	2024
Ta fram principer för samordning av ledningar och grön dagvattenhantering till trädhandbok och tekniska handböcker.	GSN	UVAB	2025
Göra en översyn av teknisk handbok kopplat till materialval som påverkar till exempel dagvattenreningsanläggningar.	GSN , UVAB		2025
Ta fram systemhandlingar för två dagvattendammar enligt dagvattenplanen.	UVAB	KS, GSN , PBN	2025
Samla och tillgängliggöra information och styrdokument kring dagvattenhantering, samordnas med Vattenportalen. Informationskampanj externt till konsulter, byggherrar, fastighetsägare och internt inom kommunkoncernen.	UVAB	GSN , KS, PBN	2026
* Åtgärd har funnits med i tidigare version av handlingsplan men kan vara delvis omformulerad			
** Årtal då åtgärden planeras vara genomförd			

Ekonomiska konsekvenser för GSN

Åtgärderna kräver resurser i form av arbetstid och förväntas genomföras inom befintlig budget.

Det är upp till respektive verksamhet att bedöma om ytterligare finansiering krävs kommande år (2025, 2026) och då kan handlingsplanen vara ett underlag för MoB-processen.

